

IMPACT OF THE BANKING SECTOR ON INCOME DISTRIBUTION: A CASE OF TURKEY

Esra ERİK AKYOL*

*Öğr. Gör. Dr., İstanbul Kültür Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Bankacılık ve Sigortacılık Programı,
e.akyol@iku.edu.tr, ORCID ID: 0009-0001-5529-518X

Received Date: 05.05.2024 Revised Date: 17.06.2024 Accepted Date: 02.07.2024

Copyright © 2024 Esra ERİK AKYOL. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

The banking sector is an important sub-sector within the financial system and plays a key role in the execution of activities between economic units. Because banks fulfill important functions within the economic system, such as financial intermediation, evaluating and monitoring requested loans, increasing the effectiveness of monetary policies, affecting the distribution of income and wealth created in society, and developing many national and international commercial transactions. When looked at, country economies need an advanced financial system organization in which they can accumulate capital efficiently and productively and use this savings in effective investments. Therefore, the growth and development of the banking sector, which is an important part of the financial system, means the growth and development of the economy, and the stronger and more robust the banking sector within the financial system, the higher the economic growth and development in that country. On the other hand, countries have certain goals that they want to achieve with the economic policies they create. Among these goals, the aim of ensuring a fair distribution of income generated in the economy or improving income distribution comes to the fore. Based on this perspective; in the study, the relationship between income distribution and the banking sector in the Turkish economy and the impact of banks on the distribution of income created in the economy in society were examined graphically for the period between 2000-2022 and the results obtained were presented.

Keywords: Income Distribution, Banking Sector, Turkish Economy

BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GELİR DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

ÖZET

Bankacılık sektörü, finansal sistem içinde önemli bir alt sektör olarak yer almakta ve ekonomik birimler arasında gerçekleştirilen faaliyetlerin yürütülmesinde son derece kilit bir rol üstlenmektedir. Zira bankalar ekonomik sistem içinde finansal aracılık yapma, talep edilen kredileri değerlendirme ve izleme, para politikalarındaki etkinliği artırma, toplumda yaratılan gelir ve servet dağılımını etkileme ile gerçekleştirilen birçok ulusal ve uluslararası ticari işlemi destekleme ve geliştirme şeklinde önemli işlevleri yerine getirmektedir. Bakıldığında ülke ekonomileri etkin ve verimli bir şekilde sermaye birikimi elde edebilecekleri ve bu birikimleri de etkin yatırımlarda kullanabilecekleri gelişmiş bir finansal sistem organizasyonuna ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla finansal sistemin önemli bir parçası olan bankacılık sektörünün de büyümesi ve gelişmesi, ekonominin de büyümesi ve gelişmesi anlamına gelmesinden ötürü finansal sistem içinde bankacılık sektörü ne kadar güçlü ve sağlam olursa o ülkedeki ekonomik büyüme ve gelişmede o ölçüde yüksek olabilmektedir. Diğer yandan ülkelerin oluşturdukları ekonomi politikaları ile ulaşmak istedikleri bazı hedefleri söz konusudur. Bu hedefleri arasında ekonomide yaratılan gelirin adil bir şekilde dağılımının sağlanması veya gelir dağılımını iyileştirme amacı ön plana çıkmaktadır. Bu bakış açısından hareketle; çalışmada, Türkiye ekonomisi özelinde gelir dağılımı ile bankacılık sektörü arasındaki

ilişki ve bankaların ekonomide yaratılan gelirin toplumdaki dağılımı üzerindeki etkisi 2000-2022 arası dönem için grafiksel olarak incelenmiş ve elde edilen sonuçlar ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, Bankacılık Sektörü, Türkiye Ekonomisi

1.GİRİŞ

Bir ekonomideki fon fazlası olan (arz eden kesim) ile fon açığı olan (talep eden kesim) arasındaki fon değiş-tokuşunu gerçekleştiren kurumlar, araçlar ve bu fon değiş-tokuşunu düzenleyen hukuki ve idari düzenlemelerden oluşan yapıya finansal sistem (financial system) denilmektedir. Finansal sistemin yapısı oldukça karmaşıktır ve bu sistemin içinde bankalar, aracı kurumlar, yatırım ortaklıkları ve fonları, borsalar, portföy yönetim şirketleri, takas ve saklama şirketleri, sosyal güvenlik kuruluşları ve sigorta şirketleri gibi finansal kurumlar yer almaktadır. Bankalar ise bu sistem içinde bulunan önemli finansal kurumlardan biridir. Çünkü bankacılığın büyümesi ve gelişmesi, ekonominin de büyümesi ve gelişmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla finansal sistem içinde bankacılık sektörü ne kadar güçlü ve sağlam olursa o ülkedeki ekonomik büyümede o ölçüde yüksek gerçekleşmektedir (Yetiz, 2016, 107). Tarihçeleri oldukça eski yıllara dayanan bankalar, temelde paradan para kazanan ekonomik kuruluşlardır. Daha teknik bir tanımlamayla bankalar (banks); para, kredi ve sermaye konularına giren her çeşit işlemleri yapan ve düzenleyen, özel veya kamusal kişilerle işletmelerin bu alandaki her türlü gereksinimlerini karşılama faaliyetlerini temel uğraş konusu olarak seçen bir finansal kuruluştur. Ancak, günümüzde bankalar o kadar çeşitli konularda faaliyet göstermektedir ki, bugünkü niteliklerini kapsayıcı tam bir tanımlama yapmak oldukça zordur (Takan ve Boyacıoğlu Acar, 2015, 2).

Bir ülke ekonomisinde belirli bir dönemde yaratılan ulusal gelirin toplumdaki bireyler arasındaki bölüşümünü açıklayan önemli bir makroekonomik gösterge ise gelir dağılımı (income distribution) kavramıdır. Temelde toplum içindeki gelir farklılıklarını ifade eden bu kavram geçmiş dönemlerden günümüze kadar her dönem itibariyle insanlığın ilgisini çekmiştir. Çünkü ekonomilerde yaratılan toplam gelirin toplum bireylerince ne oranda paylaşıldığı büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle de gelirin toplum içindeki paylaşılma şekli değiştiği; ülkenin ekonomik yapısı, toplumsal yapısı, ekonomik büyüme performansı, sağlık ve eğitim düzeyi, toplumdaki ortalama yaşam süresi, yoksulluk seviyesi gibi pek çok faktör doğrudan etkilenmektedir. Dolayısıyla bir toplumda gelir dağılımına ilişkin verilerde düzelme oldukça toplumunda birçok açıdan düzelme eğilimine girebileceği vurgulanmaktadır (Aykaç, 2013, 3).

Finans sisteminin etkin işleyişinde bankaların ve sermaye piyasalarının rolü oldukça önemlidir. Bu bakımdan finansal sistemler fon aktarımında bulunan kurum ve kanalların yapısal özellikleri ve piyasadaki ağırlıkları açısından banka temelli finansal sistemler ve piyasa temelli finansal sistemler şeklinde adlandırılabilir (Ünal, 1996, 10). Temelde eğer ülke ekonomisindeki finansal sistem, bankacılık açısından daha yoğun ve etkin bir yapı da ise banka temelli bir yapıya sahip demektir veyahut ülkenin finansal sistemi sermaye piyasası ağırlıklı bir işleyiş şeklinde gerçekleşiyorsa piyasa temelli bir yapıya sahip demektir. Türkiye'deki finansal sistemin yapısına bakıldığında ise bankacılık açısından daha yoğun ve etkin bir yapı söz konusu olduğu için banka temelli bir finansal sisteme sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla banka temelli bir finansal sisteme sahip olunmasının da etkisi ile Türkiye'deki ekonomik faaliyetlerin büyük çoğunluğu bankalar tarafından finanse edilmektedir (Kartal, 2018, 6). Bu bağlamda

bakıldığında bankacılık sektörünü oluşturan bankaların Türk finansal sisteminde son derece önemli ve yüksek bir payının bulunduğu ve sistem içindeki en önemli finansal araçların başında yer aldığı söylenilebilir. Diğer taraftan her ülke ekonomisinin ekonomi politikalarının odak noktasında gelir dağılımında adaleti sağlamak veya iyileştirmek amacı yer almaktadır. Ancak iktisadi düzen içinde bakıldığında yaşanan birçok toplumsal olayın temelinde yaratılan gelirin toplum içindeki paylaşımında adaletin bulunmamasına (eşitsizliğine) ilişkin problemlerin olduğu görülmektedir. Bu problemlerin temelinde de mevcut iktisadi düzen içerisinde bulunan kaynakların kıt olmasından kaynaklı ülke ekonomilerinde yaratılan gelir adaletsiz veya eşit olmayan bir şekilde paylaşılmaktadır. Zira yaratılan gelir toplum içindeki tüm kesime eşit bir şekilde paylaşılması mümkün görülmemektedir. Adil bir gelir dağılımı sağlama amacından kasıt, toplum içindeki tüm bireylerin eşit pay almasını sağlamak değil de toplumdaki daha düşük gelirli kesimin yaratılan gelirden daha fazla pay almasını sağlamak ve bu düşük gelirli kesimin finansal sisteme erişimiyle birlikte de toplumdaki yoksulluk oranında da azalmanın sağlanabileceği öngörülmektedir.

Bu perspektif ışığında çalışmada gelir dağılımını etkileyen önemli faktörlerden biri olan finansal gelişmişlik kavramının finansal kurumlar (bankacılık sistemi) özelinde kapsam daraltılarak gelir dağılımı ile bankacılık sektörü arasındaki ilişki ve bankaların ekonomide yaratılan gelirin toplumdaki dağılımı üzerindeki etkisi Türkiye ekonomisi için araştırılması hedeflenmektedir. Son olarak, 2000-2022 arası dönem için Türk Bankacılık sektörüne ilişkin göstergeler (Özel Sektöre Verilen Yurtiçi Kredilerin GSYH Oranı (%), Özkaynak Karlılığı (%) ve Aktif Karlılığı (%)) ile ülkelerin gelir eşitsizliklerinin tespitinde kullanılan en yaygın ölçüt olan Gini katsayısına yer verilerek Türkiye için Gini katsayısı verileri grafik yardımıyla sunulmuş ve ulaşılan sonuçlar paylaşılmıştır.

2. TEORİK ÇERÇEVE

Literatür yazınında finans-eşitsizlik ilişkisi hakkında birçok farklı görüş ileri sürülmektedir. Çalışmada bankacılık sektörünün gelir dağılımı üzerindeki etkisi Türkiye ekonomisi özelinde araştırılmakta olup, konuya ilişkin olarak yazında üç temel teorik görüşün bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu temel teorik görüşlerden ilki “Ters-U Hipotezi”, ikinci yaygın temel teorik görüş “Negatif Doğrusal Hipotez” ile birlikte yazında daha az yaygın olan üçüncü temel teorik görüş “Pozitif Doğrusal Hipotez” olarak adlandırılmaktadır. Bu üç teorik yaklaşıma ilişkin görüşler aşağıda detaylı olarak sunulmuştur.

Terz-U Hipotezi; ilk kez Kuznets’in 1955 yılındaki çalışmalarına dayalı olarak Greenwood ve Jovanovic (1990) tarafından geliştirilmiştir. Kuznets 1955 yılında gelir dağılımı ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye odaklanmış ve finansal yapı ile ekonomik gelişim arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Kuznets’e göre ekonomik gelişimin başlangıcında gelir eşitsizliğinin arttığı ancak ekonomik gelişim düzeyi arttıkça ekonomideki gelir eşitsizliğinde azalmaya başlayacağı ve geline son aşamada da gelir eşitsizliğinin azaldığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi açıklayan Kuznets’in bu görüşü literatürde “Ters-U Hipotezi veya Kuznets Eğrisi” olarak tanınmaktadır. Literatürde bu görüşe ilişkin bir fikir birliği bulunmamasına karşılık bazı araştırmacıların hipotezi destekleyici kanıtlara ulaştığı da görülmüştür. Bu bağlamda, Greenwood ve Jovanovic modellerinde finansal gelişimin ilk aşamalarında gelir dağılımındaki eşitsizliğin ekonomideki yavaş büyüme nedeniyle ortaya çıktığını, sonrasında ise finansal aracılık hizmetlerinin (kredi verme gibi) ve

kurumlarının (bankaların) çeşitlenmesiyle ekonomideki büyümenin arttığı ve böylece gelir dağılımındaki eşitsizliğin azaldığını belirtmişlerdir. Modellerindeki finansal yapı incelendiğinde ise ekonomik gelişimin ilk aşamalarında hemen hemen hiçbir finansal yapının oluşmadığı veya finansal gelişimin yavaş olduğu bir ekonomiden bahsedilmektedir. Bu bakımdan finansal yapının ekonomik gelişimin orta dönemlerinde gelişmeye başladığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak, Greenwood ve Jovanovic modelindeki finansal gelişimin aşamaları Kuznets hipotezinin gelişme döngüsüne benzer olduğu kabul edilmektedir. Finansal gelişimin ilk aşamalarında tasarruf sahiplerinin yüksek gelirli bireyler olduğu ve finansal araçlar sayesinde yüksek gelirli bireylerin tasarruflarını finansal sisteme aktarabildikleri ileri sürülmektedir. Dolayısıyla yüksek gelirli bireyler ile düşük gelirli bireyler arasındaki gelir makası artmakta ve gelirdeki dağılımda eşitsizlikler oluşmaktadır. Finansal gelişimin bir sonraki aşamasında ise tasarrufların finansal sisteme aktarılmasıyla birlikte güçlü ekonomik gelişim ile tüm bireylerin gelirlerinde artışlar oluşabilir ve finansal araçlar da artık toplumun tüm kesimlerine hizmet verebilir. Bu da zengin ve yoksul kesim arasındaki gelir farklılığını azaltarak gelir eşitsizliğinin azalmasını sağlamaktadır (Argun, 2006, 66).

Negatif Doğrusal Hipotez; Galor ve Zeira (1993) ile Banerjee ve Newman (1993) çalışmalarında gelir dağılımı ile finansal gelişim arasında negatif ve doğrusal yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koydukları teorik yaklaşımı ifade etmektedir. Bu teorik yaklaşımda finansal gelişim düzeyi arttıkça ekonomik büyümenin arttığı ve buna paralel olarak da ekonomik büyümenin de finansal gelişim düzeyini arttırdığı ileri sürülmektedir. Böylece büyüme kanalı aracılığıyla finansal gelişimin gelir eşitsizliğini azalttığı savunulmaktadır. Galor ve Zeira (1993)' e göre bireylerin yaşamları iki döneme ayrılmakta ve nesillerin miras yoluyla birbirine bağlandığı ileri sürülmektedir. Yatırım bölünmezliği olan bir ekonomi dikkate alınarak gelir dağılımının dinamik bir modelini geliştirmiştir. Şöyle ki, hipotezde, bireylerin başlangıçtaki servet dağılımlarına bağlı olarak nesiller arasında gelir eşitsizliklerinin aktarıldığı savunulmaktadır. Bireylerin yaşamlarında iki dönem olduğu varsayımından hareketle; ilk aşamada bireyler her iki dönemi de vasıfsız yoğun nitelikte çalışarak geçirebilir veya ilk dönemlerinde beşerî sermayeye yatırım yaparak eğitim almalarının sonucunda ikinci dönemlerinde vasıflı yoğun nitelikte çalışabilirler. Ayrıca modelde bireylerin potansiyel becerileri ve tercihleri açısından özdeş oldukları ve yalnızca miras yoluyla kalan servetleri açısından farklılaştıkları kabul edilmektedir. Bireylerin beşerî sermayeye yatırım yapıp yapmayacaklarını ise sahip oldukları miras düzeyi ve sermaye piyasalarının kusurluluğu altında aldıkları kredilere göre belirlenmektedir. Bu durumda servetin başlangıçtaki dağılımı aslında zengin ve yoksul kesim arasındaki gelir farkının artmasına ve eşitsizliğin uzun vadede devam ettiği belirtilmektedir (Galor ve Zeira, 1993, 35-36). Finansal gelişim düzeyinin arttıkça yani finansal piyasalar geliştikçe de sermaye piyasası kusurlarının önlenemediği ölçüde geliri daha düşük bireylerin yüksek getirili yatırımlar için borçlanabilmeleri, sermaye elde etmeleri ve var olan projelerini genişletebilmelerine imkân verilmiş olacaktır. Böylece zengin ve düşük gelirli bireyler arasındaki gelir farklılığının daralması sonucunda gelir eşitsizlikleri azalabilecektir (Argun, 2006, 65). Galor ve Zeira (1993) çalışmalarında ülkelerarası farklılıkların, diğer faktörlerin yanı sıra, ülkeler arasındaki zenginlik ve gelir dağılımı farklılıklarından kaynaklanabileceğini de ifade etmiştir. Ekonomiler arasındaki farklılıkların neden devam ettiğini araştıran önceki çalışmaların aksine Galor ve Zeira, bu farklılıkların teknolojiye veya bilgiye değil, kredi piyasası kusurundan dolayı beşerî sermayeye yapılan yatırım farklılıklarına dayandırmaktadır. Çalışmada ayrıca milli gelir

ile gelir dağılımı arasındaki ilişki ve makroekonomideki toplam şoklara uyum sağlanması konuları incelenmiştir. Elde edilen sonuçlardan biri daha zengin ekonomilerin daha küçük ücret farklılıklarına ve daha eşit bir gelir dağılımına sahip olma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Özetle, başlangıçtaki servetin dağılımından dolayı ortaya çıkan gelir eşitsizliği durumunun finansal piyasaların gelişmesiyle birlikte de azalabileceği ileri sürülmektedir (Argun, 2006: 65). Bu teorik yaklaşımda o halde gelir eşitsizliği ile finansal gelişmişlik arasında negatif yönlü doğrusal bir ilişki tahmini yapılmıştır. Finansal gelişimin gelir eşitsizliğini azalttığını savunan bu teorik görüş, literatürde “gelir eşitsizliğini daraltıcı hipotez” olarak da adlandırılmaktadır.

Üçüncü temel teorik görüş olan Pozitif Doğrusal Hipotezde ise, finansal gelişimin gelir dağılımındaki eşitsizliği uzun vadede genişletmesine/arttırmasına dayandığı vurgulanmaktadır. Yazında bu teorik görüşe finansal gelişimin gelir eşitsizliğini arttırdığını savunduğu için y “gelir eşitsizliğini genişletici hipotez” de denilmektedir. Bu görüşü destekleyici çok da araştırmacı bulunmamasına karşılık, temelde hipotez Rajan ve Zingales’in “Kapitalizmi Kapitalistlerden Kurtarmak (2003)” adlı eserinde “Finans yalnızca zenginlere mi yarar sağlar” adlı ilk bölümde ve son dönem basımlarında Marksist teorinin yalnızca zenginlerin yararına göre hareket eden finansal araçların olduğu ileri sürülmektedir (Clarke vd., 2006, 580). Hipotezde finansal piyasa kusurları nedeniyle toplumdaki ekonomik birimler arasında krediye erişim imkanlarının eşit düzeylerde bulunmadığı belirtilmektedir. Yüksek gelirli bireyler finansal araçlardan (bankalardan) aldıkları hizmetlere karşılık varlıklarını teminat olarak gösterip sistemden rahatlıkla kredi kullanabilmekte iken, geliri düşük olan bireylerin ise finansal sisteme erişim imkanı kısıtlı düzeyde olduğundan kredi kullanım düzeyleri de oldukça düşüktür. Bu yaşanan finansal sisteme erişimdeki eşitsizlik nedeniyle geliri yüksek kesim ile geliri düşük olan kesim arasında gelir eşitsizliğinin arttığı savunulmaktadır (Argun, 2006, 68). Finansal gelişimin düşük ve özellikle de bankalar gibi finansal araçların zayıf olduğu bir finansal yapı sadece zenginlere fayda sağlamaktadır. Bu durumun arkasındaki neden ise temelde finansal sistemin esas olarak parayı zengin kesim ile iyi bağlantıları olan, iyi teminat sunabilen kesime kredi olarak vermelerinden kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak, finansal gelişmişlik düzeyi düşük olduğunda yoksul kesim finansal sistemin dışında kalmaktadır. Ayrıca, finansal yapının gelişmesi ve çeşitlenmesiyle de yine zengin kesim daha fazla ödünç alabilmekte ama tersine teminat sağlayamayan yoksul kesim sistem tarafından ihmal edildiği kabul edilmektedir. Bir başka anlatımla, hipotezde ülkedeki finansal gelişmişlik artsa bile yoksul bireylerin eğitimlerine yatırım yapmaları, kırsal kesimlerden kentlere göç etmeleri veya yeni bir iş alanı yaratmaları pek de mümkün değildir. Çünkü yoksul kesimin sahip olduğu varlıklar ve imkanlar kısıtlı düzeydedir. Diğer taraftan zengin bireyler yeni firmaların hem piyasaya girişlerini hem de finansal sisteme erişimlerini engellemeye çalışırlar. Bu bağlamda zengin kesim ile yoksul kesim arasında gelir uçurumu artmaktadır. O halde, gelir dağılımdaki eşitsizlik ile finansal gelişmişlik arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

3. BANKACILIK SEKTÖRÜ İLE GELİR DAĞILIMI ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE YAPILMIŞ AMPİRİK ÇALIŞMALARIN ÖZETİ: LİTERATÜR TARAMASI

Literatür yazınında; ekonomik büyüme, işsizlik, enflasyon ve birçok iktisadi değişken ile gelir dağılımı arasındaki ilişkinin araştırıldığı görülmektedir. Gelir dağılımı eşitsizliği ile finansal gelişim düzeyi ilişkisi açısından da eski tarihlerden bu yana

araştırmaların yapılmakta olduğu ve yazında finansal gelişmişliğin gelir dağılımı üzerindeki etkilerine yönelik farklı görüşlerin bulunduğu tespit edilmiştir. İlk teorik görüşler özelinde 1990'lı yıllarda araştırmalar yapılmış, sonrasında 2000'li yıllarla birlikte bu teorik görüşleri yapılan ampirik (uygulamalı) çalışma örnekleri takip etmiştir. Konuya ilişkin araştırma ve analizler halen daha yoğun bir şekilde sürmektedir.

Finansal gelişmişlik düzeyi, gelir dağılımını etkileyen pek çok önemli faktörden biridir. Finansal gelişmişlik düzeyi ölçümlenirken, finansal kurumlar (bankacılık sektörü) ve finansal piyasalar (sermaye piyasası) özelinde genel anlamda “derinlik, erişim ve etkinlik kriterleri” kullanılmaktadır. Çalışmanın kapsamında ise özellikle finansal gelişmişlik düzeyinin genel olarak ölçülmesinden ziyade kapsam daraltılarak finansal kurumlar yani bankacılık sektörü özelinde gelir dağılımı ilişkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu perspektifte bakıldığında, mevcut literatürdeki araştırmalarda farklı zaman aralıkları, farklı ülke örneklemeleri, farklı gelir eşitsizlik veri kümeleri ile farklı istatistiksel analiz yöntemlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Yazındaki bu çeşitlilik bir yandan literatürü zenginleştirirken, diğer yandan da sonuçların bir o kadar karmaşıklaşması ve bir görüş birliğinin de sağlanamamasına yol açmıştır denilebilir. Özellikle de bu ampirik çalışmalarda finansal gelişmişlik düzeyini bankacılık sektörü özelinde ele alan çalışmalara öncelik verilmiştir. Aşağıda bankacılık sektörü ile gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi araştıran veyahut bankaların gelir dağılımı üzerindeki etkilerine yönelik yapılmış olan bu ampirik çalışmaların özeti Tablo 1’de kronolojik bir sıralama halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Literatür Taramasının Özeti

Araştırmacı(lar)	Çalışma Dönemi ve Seçilmiş Ülkeler	Yöntem	Gelir Dağılımı Eşitsizliği ile Finansal Gelişmişlik Göstergeleri	Kullanılan Diğer Göstergeler	Bulgu(lar)
Law ve Tan (2009)	1980-2000 Malezya	ARDL Sınır Testi	Gini Katsayısı, GSYH'nin (%)'si Olarak Özel Sektör Kredileri, GSYH'nin (%)'si Olarak Borsa Kapitalizasyonu	Kişi Başına Gelir, Enflasyon Oranı, Kurumsal Kalite Göstergesi	Gelir dağılımı eşitsizliği ile finansal gelişmişlik arasında ekonometrik bir ilişki bulunmamaktadır. Bankacılık sektörü, borsa ve finansal kesimin tamamını gösteren değişkenlerde dahil olmak üzere çeşitli finansal göstergeler gelir eşitsizliğini azaltmada istatistiksel olarak önemsizdir.
Gimet ve Lagoarde-Segot (2011)	1994-2002 49 Ülke	SVAR Modeli (Yapısal Vektör Otoregresyon Modeli)	Tahmini Hane Halkı Gelir Eşitsizliği (EHII- Ücret Dağılımının Ölçülmesine Dayalı Endeks), Yurtiçi Kredilerin GSYH'ye Oranı, Yükümlülüklerin	GSYH Değeri (\$ Cinsinden), Kişi Başına GSYH Değeri (\$ Cinsinden), Ticari Açıklık Oranı (İthalat + İhracat /GSYH Oranı)	Gelir dağılımı eşitsizliği ile finansal gelişmişlik arasında karşılıklı nedenselliğe dayalı ekonometrik bir ilişki bulunmaktadır. Bankacılık

			Varlıklara Oranı, Borç Verme Oranı ile Mevduat Oranı Arasındaki Fark, Şirketlerin Piyasa Kapitalizasyonunun GSYH'ye Oranı, Borsa Ciro Oranı vb. Göstergeler		sektörünün gelir dağılımı eşitsizliği üzerinde daha güçlü ve pozitif yönlü etkiler yarattığı savunulmaktadır.
Seven ve Coşkun (2016)	1987-2011 45 Gelişmekte Olan Ülke	Dinamik Panel Veri Yöntemi: GMM (Genelleştirilmiş Momentler Metodu)	Gini Katsayısı, Banka Özel Kredilerinin GSYH'ye Oranı, Mevduat Bankalarının Varlıklarının GSYH'ye Oranı, Likit Yükümlülüklerin (M3) GSYH'ye Oranı, Bankaların ve Diğer Finansal Kurumların Özel Kesim Kredilerinin GSYH'ye Oranı, Borsa Kapitalizasyon Oranı, Borsa İşlem Hacminin GSYH'ye Oranı	Yoksul Nüfus Oranı, En Yoksul Kesimin Kişi Başına Düşen Ortalama Geliri, Kişi Başına GSYH Değeri, Enflasyon, Ticari Açıklık	Finansal gelişmişlik, ekonomik büyümeyi artırırken gelişmekte olan ülkelerdeki düşük gelirli kesim açısından, gelir eşitsizliğini azaltmamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde bankacılık sistemindeki gelişimin brsa gelişimine kıyasla gelir eşitsizliği ve yoksulluğu azaltmada daha büyük bir önem arz ettiği bulunmuştur.
Naceur ve Zhang (2016)	1961-2011 143 Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülke	En Küçük Kareler Yöntemi (OLS-Ordinary Least Squares)	Gini Katsayısı, Yoksulluk Açığı, 1.000 Yetişkin Başına Düşen Banka Hesapları, Özel Sektör Kredilerinin GSYH'ye Oranı, Borsa Ciro Oranı (%), Net Faiz Marjı (%), Borsada İşlem Gören İlk 10 Ticaret Şirketi (%), Borsanın Toplam Değerinin GSYH'ye Oranı (%), Hisse Senedi Fiyat Endeksinin Oynaklığı (%), Yurtiçi Finansal Serbestleşme (%), Dış Finansal Serbestleşme (%), Risk Ağırlıklı Varlıklara Düzenleyici Sermaye Yüzdesi	Kişi Başı Günlük GSYH Değeri, Enflasyon, Ticari Açıklık, Kamu Harcaması	Finansal gelişmişlik, gelir eşitsizliğini ve yoksulluğu azaltmaktadır. Gelir dağılımındaki adaletin sağlanması açısından bankacılık sektörünün gelişiminin borsanın gelişiminden daha önemli ve daha olumlu etki de bulunduğu tespit edilmiştir.
Casti (2017)	1960-2014 143 Ülke	Statik Panel: Sabit Etkiler Modeli ve Dinamik Panel Tahmincisi: GMM (Genelleştirilmiş	Gelir Dağılımı Eşitsizlik Ölçütü: Gini Eşitsizlik Endeksinin Net Seviyesi ve Brüt Düzeyi, EHII (Tahmini Hane Halkı Gelir Eşitsizliği), Finansal Gelişmişlik	-	Finansal gelişmişliğin birçok boyutu ile gelir eşitsizliği arasında bir ilişki bulunmaktadır. Finansal gelişmişlik gelir eşitsizliğini

BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GELİR DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

		Momentler Metodu)	Göstergeleri: Finansal Yapıyı Temsilen Banka Mevduatlarının GSYİH' ye Oranı, Yurtiçi Para Bankalarının Özel Sektöre Sağladığı Kredilerin GSYİH' ye Oranı, Borsa Kapitalizasyon Oranının GSYH'ye Oranı, Borsa İşlem Hacminin GSYH'ye Oranı İle Finansal Derinliği Temsilen Özel Kredilerin GSYH'ye Oranı, Özel Sektör Kredilerindeki Hane Halkının Payı, Özel Sektör Kredilerindeki Firmaların Payı İle Finansal Etkinliği Temsilen Banka Mevduatları İle Kredilerinin Arasındaki Fark		azaltmaktadır ancak diğer yandan da finansal gelişimin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi oldukça karmaşıktır. Ayrıca çalışmada, bankacılık göstergelerinin daha yüksek eşitsizlik düzeyleri yarattığı, aksine borsacılık sisteminin daha eşitlikçi bir gelir dağılımı yarattığı ileri sürülmektedir.
Altıntaş ve Çalışır (2018)	1993-2016 Türkiye	ARDL Sınır Testi Yaklaşımı	Gelir Eşitsizliği Ölçümünde: Gini Katsayısı, Bankacılık Göstergesi: Özel Sektöre Verilen Kredilerin GSYH İçindeki Payı, Sermaye Piyasası Göstergesi: Sermaye Piyasası Değerinin GSYH İçindeki Payı	-	Türkiye'de hem bankacılık hem de sermaye piyasasının gelişimi, gelir eşitsizliğini azaltmakta olup sermaye piyasasının etkisi bankacılığa göre görece daha fazla olduğu bulunmuştur.
Jung ve Vijverberg (2019)	1998-2014 Çin'deki 29 İdari Birim (21 İl, 4 Belediye ve 4 Özerk Bölge)	Mekânsal Veri Analizi: Mekânsal Bağımlılık Modelleme Teknikleri ile Mekânsal Panel Modeli, Keşfedici Mekânsal Analiz	Gelir Dağılımı Eşitsizlik Ölçütü: Gini Katsayısı, Finansal Gelişmişlik Göstergeleri: Finansal Aracılığın İl Düzeyindeki GSYH'ye Oranı, Banka Mevduatlarının İl Düzeyindeki GSYH'ye Oranı, Banka Kredilerinin İl Düzeyindeki GSYH'ye Oranı	Kontrol Değişkenleri: Kişi Başına Düşen GSYH Değeri, Uluslararası Ticari Açıklık ve İl Düzeyindeki Eğitim Durumları	Finansal gelişmişlik, Çin'deki gelir eşitsizliğini önemli ölçüde azaltmaktadır. Çalışmada bankacılık hizmetlerinin gelir eşitsizliğini azaltmada yararlı olmadığı savunulmaktadır.
Mohamad ve Diğerleri (2020)	2006-2013 24 İslam İşbirliği	GMM (Genelleştirilmiş	Gelir Eşitsizliği; Gini Katsayısı, Kişi Başı GSYH Değeri,	-	İslami bankacılığın İslami finansman yoluyla gelir

	Teşkilatı Üyesi Ülke	Momentler Metodu)	Enflasyon Oranı, Yolsuzluk Algısı Endeksi, İslami Bankaların Kurumsal Sosyal Sorumluluğu, İslami Finansal Gelişimin Ölçümü için; Banka Şubesi Başına Düşen Nüfus, M2 ve M3 Parasal Değerlerin Nominal GSYH'ye Oranı, Mevduat-Gelir Oranı, Likit Yükümlülüklerin GSYH'ye Oranı, Finansal Reform Endeksi vb.		eşitsizliğini azaltma potansiyeli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca İslami finans kurumlarının Kurumsal Sosyal Sorumluluğa (KSS) aktif katılmaları durumunda gelir eşitsizliklerini daha da azaltabileceği de vurgulanmıştır.
Şen ve Tütüncü (2021)	2012-2019 16 Ülke	ARDL Yöntemi	Gelir Dağılımı Göstergesi: Gini Katsayısı, İslami Bankacılık Finansal Gelişim Göstergesi: İslami Bankaların Özel Sektöre Verdiği Brüt Krediler	-	İslami bankaların özel sektöre verdiği krediler tek başına doğrusal olarak modellere eklendiğinde gelir eşitsizliğini artırmaktadır. Doğrusal olmayan modelde ise İslami bankaların özel sektöre verdiği krediler belli bir seviyeyi geçtikten sonra gelir dağılımı eşitsizliğini düzeltici rol oynamaktadır. Bu sonuç ile Ters-U Hipotezi doğrulanmıştır.
İşlemez ve Aslan (2022)	2001-2019 Malezya	ARDL Sınır Testi Yöntemi	Gini Katsayısı, İslami Bankaların Özel Sektöre Verdiği Brüt Krediler, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın Karesi	-	İslami bankacılık gelişimi ile gelir dağılımı arasında doğrusal ve negatif yönlü bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. İslami bankaların gelir eşitsizliğini düzeltici etkisi bulunmaktadır.
Chiu ve Wang (2023)	1996-2017 102 Ülke; 39 Yüksek Gelirli Ülke, 63 Düşük Gelirli Ülke	Yumuşak Geçişli Panel Regresyon Modeli	Gelir Eşitsizliği için; Gini Katsayısı (Vergi Sonrası-Hanehalkı Kullanabilir Gelirine Dayalı Olarak Hesaplanan), Gini Katsayısı (Vergi Öncesi-Tahmini Hanehalkı Gelirine	Kişi Başına Reel GSYH Değeri, Yıllık Nüfus Büyüme Oranı (%), İşsizlik Oranı, Enflasyon Oranı, Kamu Harcamalarının GSYH Oranı (%),	Yüksek gelirli ekonomilerde, uluslararası turizm gelirlerindeki artış, bankacılık sektörünün gelir dağılımı üzerindeki etkisinin iyileştirici yönde olduğu yani,

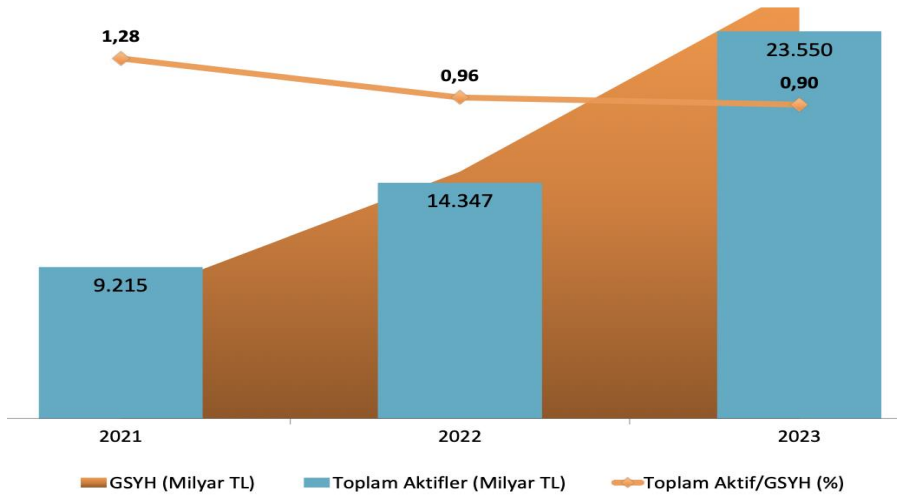
			Dayalı Olarak Hesaplanan), Uluslararası Turizm Gelirlerinin GSYH'ye Oranı (%), Uluslararası Gelen Turist Sayısının Toplam Nüfusa Oranı (%), Bankacılık Sektörü Gelişimi için; Özel Sektöre Verilen Yurt İçi Krediler (%), Mevduat Bankalarının Varlıklarının GSYH Oranı (%), Likit Yükümlülüklerinin GSYH Oranı (%), Mevduat Bankalarının Özel Sektör Kredilerinin GSYH Oranı (%), Bankaların Aktif Karlılık Oranı (ROA), Bankaların Özkaynak Karlılığı Oranı (ROE)	Doğrudan Yabancı Yatırımların GSYH Oranı (%),	bankacılık sektörünün gelişimi arttıkça gelir eşitsizliği önce şiddetlenir sonra azalır. Düşük gelirli ekonomilerde ise uluslararası turizm gelirleri-eşitsizlik ilişkisinde bankacılık sektöründeki gelişimin etkisinin farklılaştığı tespit edilmiştir.
--	--	--	---	---	---

Kaynak: Bu çalışma için tarafımızdan hazırlanmış olup, tabloda yer alan çalışmaların bibliyografik künyeleri ayrıca kaynakçada gösterilmiştir.

4. TÜRKİYE EKONOMİSİ ÖZELİNDE GELİR DAĞILIMI VE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ

Bankalar, finansal piyasaların doğal olarak finansal sistemin ayrılmaz bir parçası konumundadır. Türk finansal sistemine bakıldığında da (finansal sistemdeki yüksek payı nedeniyle) Türkiye ekonomisinin bankacılık tabanlı bir finansal sisteme sahip olduğu görülmektedir. Bu bölümde, öncelikle Türkiye'deki bankacılık sektörüne ilişkin son rakamlar BDDK tarafından periyodik olarak yayınlanan "Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri" resmi raporundan ve Thomson Reuters tarafından finansal piyasalara ilişkin gerçek zamanlı olarak piyasa verilerine erişim imkânı sunan bir platform olan EIKON istatistiki veri tabanından yararlanarak ortaya konulmakta olup sonrasında Türkiye ekonomisine ilişkin gelir dağılımı verileri Frederic Solt tarafından oluşturulan The Standardized World Income Inequality Database-Standardlaştırılmış Dünya Gelir Eşitsizliği Veri Tabanı (SWIID) ile TÜİK'in gelir dağılımına ilişkin "Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmasının" 2023 yılı sonuçları derlenerek sunulmaktadır.

Türk Bankacılık Sektöründe Aralık 2023 dönemi itibarıyla; fonksiyon gruplarına göre 34 mevduat, 9 katılım ve 19 kalkınma ve yatırım bankası, sahiplik gruplarına göre 12 kamu, 22 yerli özel ve 28 yabancı olmak üzere toplam 62 banka faaliyet göstermektedir. Aralık 2023 dönemi itibarıyla bankacılık sektörünün toplam aktiflerine göre, mevduat bankaları %85, kalkınma ve yatırım bankaları %6 ve katılım bankaları %9 paya sahiptir. Sahiplik grubu ayrımına göre de, kamu bankaları %45, yerli özel bankalar %30 ve yabancı bankalar %25 paya sahiptir. Sektörün aktif büyüklüğünün GSYH'ye oranı ise 2023 yılı sonu itibarıyla 0,90 (%) olarak gerçekleşmiştir (Bknz Grafik 1).

Grafik 1. Türk Bankacılık Sektöründe Aktif Büyüklüğün GSYH'ye Oranı

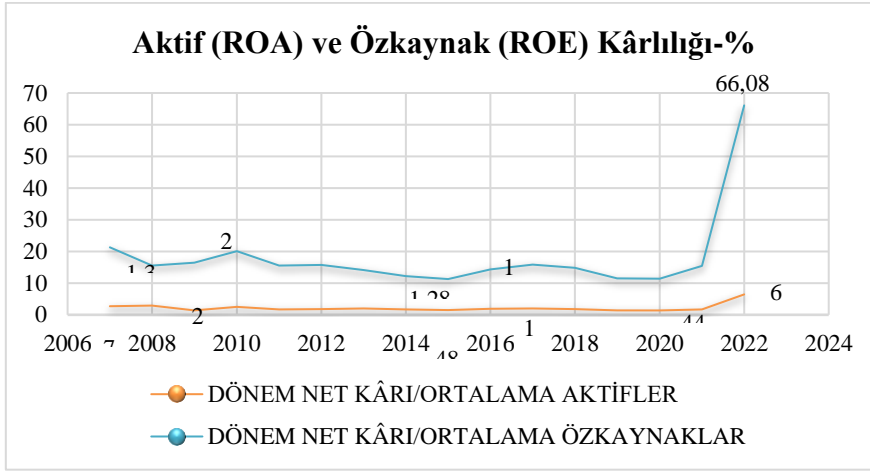
Kaynak: BDDK, TBS Temel Göstergeler Raporu (Aralık 2023).

Aralık 2023 dönemi itibarıyla sektördeki toplam kredi tutarı, bir önceki yıl sonuna göre %54,04 artarak 11,677 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Bankacılık sektörünün en büyük fon kaynağı olan mevduat kalemi ise Aralık 2023'te 2022 yılının sonuna göre %67,59 oranında artış göstermiş ve 14,852 milyar TL olarak tespit edilmiştir. Özkaynaklar toplamı da 2022 yıl sonuna göre %50,92 oranında gerçekleşen artışla 2,112 milyar TL olarak bulunmuştur. Bakıldığında, banka gelirlerinin en önemli kısmını faiz gelirlerinin (menkul kıymetlerden elde edilen gelirler, kredi ve kiralamalardan elde edilen gelirler ve diğer faiz gelirleri yani faiz dışı gelirler) oluşturduğu görülmektedir. Sektörün Aralık 2023 dönemi itibarıyla gelir tablosundaki net faiz geliri 718 milyar TL iken, dönem net kârı 604 milyar TL seviyesindedir.

Bankalar düzenli bir şekilde kâr elde amacı güden kuruluşlardır. Bankaların karlılık performanslarının ölçülmesinde kullanılan en yaygın temel karlılık ölçütleri; Aktif Karlılık Oranı (Return on Assets-ROA) ve Özkaynak Karlılık Oranı (Return on Equity-ROE)'dir. ROA, bankaların varlıklarını ne ölçüde verimli kullandığını ve ne kadar kar elde edildiğini gösterir. ROE ise, bankaya yatırılan sermayenin ne derece etkin ve kar getirdiğini ifade eder. Dolayısıyla bu iki önemli oran bankaların finansal performanslarının ölçülmesinde son derece önem arz etmektedir. Aşağıda grafik 2'de Türk bankacılık sektörünün "Aktif Karlılığı ile Özkaynak Karlılığı" 2007-2022 arası dönem için gösterilmektedir.

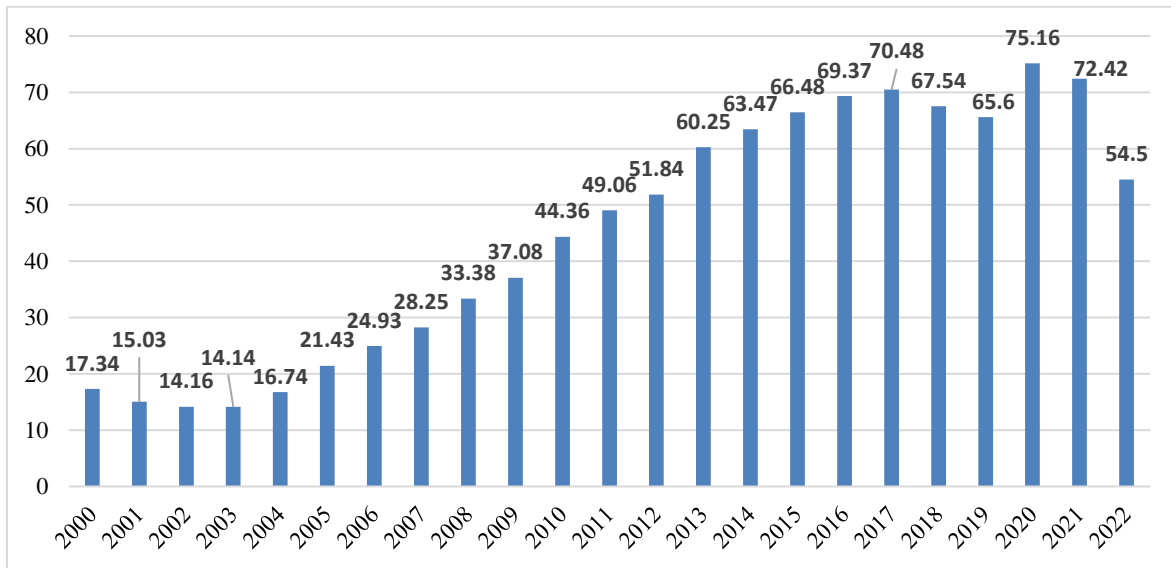
Grafik 2. Türk Bankacılık Sektöründe Kârlılık

Kaynak: BDDK, TBS Temel Göstergeler Raporu (Aralık 2023).

Sektörün Aralık 2022 dönemi için aktif kârlılık oranı 2021 yılına göre artış göstererek %6,44 seviyesinde gerçekleşmiştir. Aynı dönem için özkaynak kârlılık oranı da artış göstererek %66,08 olarak tespit edilmiştir. Diğer taraftan Türk bankacılık sektöründeki toplam kredi tutarı Aralık 2023 döneminde bir önceki yıla göre %54,04 artarak 11,677 milyar TL olmuştur. Çalışmada bankacılık sektörünün gelir dağılımı üzerindeki etkisinin araştırılması nedeniyle özellikle literatür yazınında finansal gelişimin gelir dağılımı ile ilişkisinin ele alındığı çalışmalarda; finansal derinlik ölçütlerinden bankacılık sektöründeki gelişim için en yaygın olarak kullanılan “özel sektöre verilen yurtiçi kredilerin GSYH’ye oranı (%)” değişkeni ele alınmıştır. Bir diğer anlatımla, yurtiçi kredilerin GSYH içindeki payı, hemen hemen tüm ampirik çalışmalarda finansal gelişmişliğin bankacılık sektörü özelindeki gelişimini yansıtan en iyi açıklayıcı değişken olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, Grafik 3’te Türk bankacılık sektöründe özel sektöre verilen yurtiçi kredilerin GSYH’ye oranının yüzdesel değişimi 2000-2022 arası dönem için sunulmaktadır.

Grafik 3. Türk Bankacılık Sektörünün Özel Sektöre Verdiği Yurtiçi Kredilerin GSYH’ye Oranı (%)

Kaynak: Thomson Reuters Eikon, Macro Explorer, <https://eikon.thomsonreuters.com>, (17/10/2023).

Çalışmanın ana araştırma konusu olan gelir dağılımına ilişkin verilerine bakıldığında ise, öncelikle Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından gelir dağılımına ilişkin istatistikler incelendiğinde, TÜİK gelir istatistiklerini hesaplarken “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması” ile anket yöntemine dayalı olarak sonuçlar paylaşmaktadır. 2023 yılı sonuçlarına göre en yüksek gelir grubunun toplam gelirden aldığı pay %49,8 seviyesinde olmuştur. En düşük gelire sahip %20’lik grubun aldığı pay 0,1 puan azalarak %5,9 seviyesinde gerçekleşmiştir. Aşağıdaki tabloda hanehalkı kullanılabilir fert gelirinin dağılımı 2014 ve 2023 arası dönem için detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 2. Sıralı %20’lik Gruplar İtibarıyla Hanehalkının Yıllık Eşdeğer Kullanılabilir Fert Gelirinin Dağılımı (%)

Anket yılı	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Gelir referans yılı	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
İlk %20 (En düşük)	6,2	6,1	6,2	6,3	6,1	6,2	5,9	6,1	6,0	5,9
İkinci %20	10,9	10,7	10,6	10,7	10,6	10,9	10,6	10,8	10,4	9,8
Üçüncü %20	15,3	15,2	15,0	14,8	14,8	15,2	14,9	15,1	14,7	14,0
Dördüncü %20	21,7	21,5	21,1	20,9	20,9	21,4	21,1	21,3	20,9	20,5
Son %20 (En yüksek)	45,9	46,5	47,2	47,4	47,6	46,3	47,5	46,7	48,0	49,8

* Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

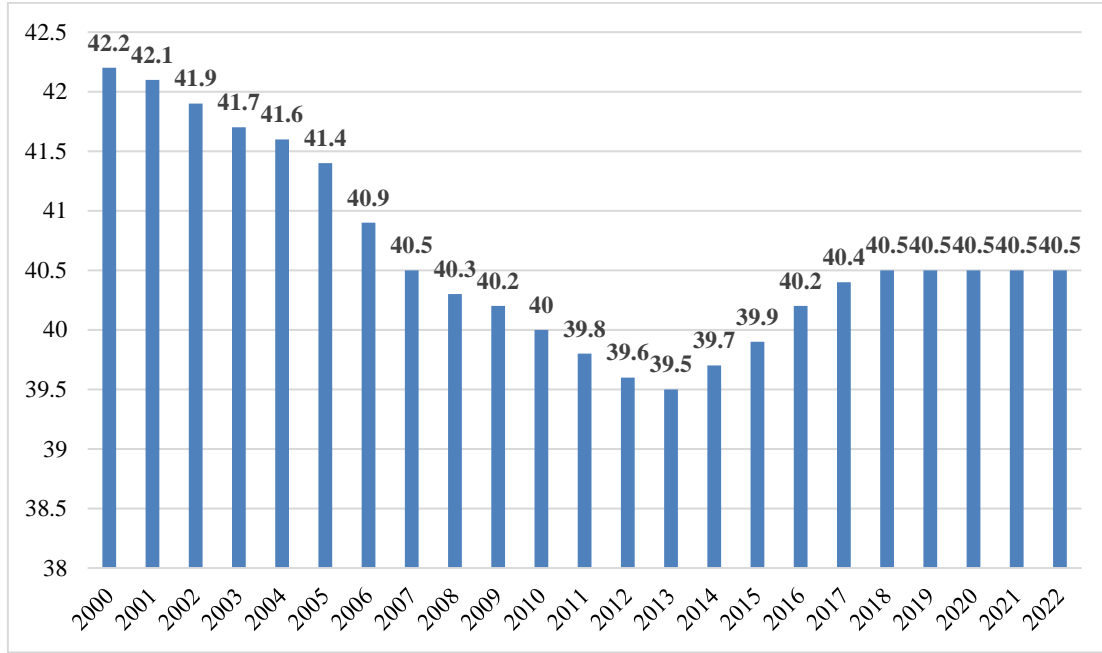
Kaynak: TÜİK, Gelir Dağılımı İstatistikleri-2023.

Gelir dağılımı eşitsizliğinin en yaygın kullanılan ölçüm yöntemi, Lorenz eğrisine dayalı olarak hesaplanan Gini katsayı’dır. Bir ülkedeki gelir eşitsizliğinin derecesinin ölçüsü olarak kullanılan Gini katsayısı, 1912 yılında İtalyan istatistikçi Corroda Gini tarafından geliştirilmiştir (Mankiw ve Taylor, 2014, 388). Gini katsayısı teorik olarak 0 ile 1 arasında bir değer almaktadır. Bu bağlamda, Gini katsayısı sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımında eşitliği, bire yaklaştıkça gelir dağılımında bozulmayı ifade etmektedir. Türkiye’nin Gini katsayısı verileri SWIID veri tabanından yararlanılarak Grafik 4’te 2000-2022 arası dönem için sunulmaktadır.

Grafik 4’te görüldüğü üzere Türkiye ekonomisinde 2022 yılında Gini katsayısı %40,5 olarak tahmin edilmiştir. 2000’li yıllarda genel olarak %42 ile %40 arasında bir değer almıştır. En düşük Gini katsayısı verisi ise 2008 Küresel Finansal Kriz sonrasında yaşanan toparlanmayla birlikte 2013 yılında %39,5 şeklinde görülmüştür. Nitekim, 2018 yılından 2022 yılına kadar gelirin dağılımı yatay seyretmiş olmakla birlikte aslında Brezilya, Türkiye ve Hindistan gibi gelişmekte olan ülke gruplarında gelir dağılımı eşitsizliği nispeten gelişmiş ülke gruplarına göre yüksek kalmaktadır. Bu açıdan da gelişmiş ülkelerde, eşitsizlik daha düşük düzeylerde olduğu için gelir dağılımının görece daha adil olduğu söylenilebilir.

Grafik 4. Türkiye Gini Katsayısının Görünümü, 2000-2022

Kaynak: Frederick SOLT, “The Standardized World Income Inequality Database (SWIID), Versions 9.6”, <https://dataverse.harvard.edu>, (21/05/2024).

5. SONUÇ

Bankalar, finansal piyasaların doğal olarak finansal sistemin ayrılmaz bir parçası konumunda olan paradan para kazanan finansal kuruluşlardır. Çalışmada Türk Bankacılık sektörü ile ülke ekonomisinde yaratılan gelirin dağılımı arasındaki ilişki ele alınmıştır. Araştırmadaki temel hipotez, “Türkiye ekonomisinin bankacılık tabanlı bir finansal sisteme sahip olmasından yola çıkılarak ekonomi içinde yaratılan gelirin dağılımına bankacılık sektörü pozitif katkı sağlamaktadır” şeklinde belirlenmiştir. Bir diğer önemli nokta ise çalışmanın kapsamına ilişkin; özellikle finansal gelişmişlik düzeyinin genel olarak ölçümlenmesinden ziyade kapsam daraltılarak finansal kurumlar yani bankacılık sektörü özelinde gelir dağılımı ilişkisi incelenmiştir. Bu perspektifte Türk Bankacılık sektöründeki son güncel görünüm (faaliyet gösteren banka sayısı, aktif büyüklük, mevduat ve krediler kalemi ile karlılık performansı) ve Türkiye ekonomisine ilişkin gelir dağılımı eşitsizliğinin en önemli göstergesi olan Gini katsayısı verileri 2000-2022 arası dönem için gösterilmiştir.

Bankalar temelde kâr elde etme amacı güden kuruluşlardır ve doğal olarak bankacılık kesiminin sağlıklı bir yapıda olup olmadığı da kârlılık performansına bağlı olarak belirlenmektedir. Bu açıdan da sektörün kârlılık performansına bakıldığında; sektörün Aralık 2022 dönemi için aktif kârlılık oranı 2021 yılına göre artış göstererek %6,44 seviyesinde gerçekleşmiştir. Aynı dönem için özkaynak kârlılık oranı da artış göstererek %66,08 olarak tespit edilmiştir. Kârlılıkların arttığı dönemlerde Gini katsayısı verilerine bakıldığında ise Türkiye ekonomisinin Gini katsayısı %40,5 düzeyindedir. Yapılan grafiksel inceleme sonucunda; banka kârlılıklarındaki artış ve azalışlar aslında ülkenin Gini katsayısı üzerinde çok da büyük değişikliklere neden olmadığını göstermektedir. Örneğin, sektörün aktif kârlılığı 2008 döneminde %2,9 iken 2009 yılında %1,4’e gerilemiş, özkaynak kârlılığı ise 2008 yılında %15,5 iken 2009 yılında %16,5 düzeyine

yükselmiştir. Gini katsayısı ise 2008 yılında %40,3'ten 2009 yılı sonunda %40,2'ye gerilemiştir. Kârlılıktaki artış-azalışlar gelirin dağılımını iyileştirici etkide bulunmuştur şeklinde bir yorum yapılabilir. Ancak 2021 yılı aktif kârlılığı %1,68'den 2022 yılında %6,44'e yükselmiş, yine özkaynak kârlılığı da aynı dönem için %15,48'den %66,08 seviyesine çıkmıştır. Gini katsayısındaki değişime bakıldığında ise sektörün kârlılık performansındaki yükselmeye rağmen yatay seyrettiği (%40,5 seviyesinde) olduğu gözlenmiştir. Bu gözlem bankacılık sektörünün yurtiçine verdiği krediler özelinde de geçerli olmaktadır. İncelenen literatür yazınındaki çalışmalardan da Law ve Tan (2009) ile Jung ve Vijverberg (2019) ampirik çalışmaları ulaşılan bu sonucu desteklemektedir.

Sonuç olarak, ekonomik eşitsizlik yaygındır ve bir ölçüde kaçınılmazdır. Nitekim toplumsal yapı içerisinde de tam anlamıyla adil bir gelir dağılımının sağlanması mümkün değildir. Çünkü "adil bir gelir dağılımı" ile kastedilen toplum içindeki her bir bireyin elde edilen gelirden eşit bir pay alması anlamına gelmemektedir ve bu da teorik olarak pek mümkün görünmemektedir. Aslında hedeflenen ülkenin sahip olduğu kaynakların etkin ve verimli kullanımı sonucunda "yaratılan gelirin" toplumdaki düşük gelirli kesime aktararak yaratılan bu gelirden yüksek pay almasını sağlamaktır. Eğer yaratılan gelir toplumdaki yüksek gelirli kesime aktarılıyor ise düşük gelirli kesim ile yüksek gelirli kesim arasında "gelir farkı veya gelir uçurumu" oluşur. Dolayısıyla gelir eşitsizliği artar. Türkiye ekonomisi özelinde incelendiğinde de Tablo 2'de görüleceği üzere; en düşük gelire sahip %20'lik grubun toplam gelirden aldığı pay azalırken (%6,2 seviyelerinden %5,9 seviyelerine gerilemesine karşılık), en yüksek gelir grubunun toplam gelirden aldığı pay %49,8 seviyelerine çıkmıştır. Bu durumda Türkiye ekonomisi her ne kadar bankacılık tabanlı bir finansal sisteme sahipse de toplumdaki gelirin dağılımına bankacılık sektörünün katkısı önemsiz derecededir. Elde edilen bulgular ışığında, araştırmadaki temel hipotez doğrulanmamış olmakla birlikte, konuya ilişkin ulusal literatürdeki eksiklik nedeniyle çalışmanın ulusal literatürdeki boşluğu doldurabileceği ve ulusal literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Son olarak, konuya ilişkin ileride çalışma yapacak olan potansiyel araştırmacılar için de çalışmanın kapsamı ve sınırlılıkları araştırmacılara bir öneri/fikir sunabilir.

REFERENCES

- Altıntaş, N., & Çalışır, M. (2018). Finansal Gelişmenin Bankacılık ve Sermaye Piyasası Bağlamında Gelir Dağılımına Etkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 7(1), 81-97.
- Argun, A. İ. (2006). Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Gelişme ve Gelir Eşitsizliği, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 2016/1, 61-74.
- Aykaç, M. (2013). *Gelir Dağılımı ile İlgili Temel Kavramlar*, Verda Canbey Özgüler (Ed.), Gelir Dağılımı ve Yoksulluk, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No: 2935.
- Bddk, *TBS Temel Göstergeler Raporu (Aralık 2023)*, <https://bddk.org.tr/Veri/Detay/162>, (10/06/2024).
- Casti, C. (2017). Income Inequality and Financial Development: A Multidimensional Approach, *The 35th IARIW General Conference*, Short Paper Session: Financial Accounts-Session 7E-1, 1-45.
- Chiu, Y., & Wang, Z. (2023). Inbound Tourism and Income Inequality: The Role of Banking Sector Development, *Journal of Sustainable Tourism*, 31:9, 2080-2099.

- Clarke, G. R. G., Xu, L.C. & Zou, H. (2006). Finance and Income Inequality: What Do the Data Tell US?, *Southern Economic Journal*, Vol. 72, No. 3, 578-596.
- Galor, O., & Zeira, J. (1993). Income Distribution and Macroeconomics, *The Review of Economic Studies*, 60 (1), 35-52.
- Gimet, C., & Lagoarde-Segot, T. (2011). A Closer Look at Financial Development and Income Distribution, *Journal of Banking & Finance*, 35(7), 1698-1713.
- İşlemez, İ., & Aslan, H. (2022). İslami Bankacılık Gelişimi ile Gelir Dağılımı İlişkisi: Malezya Örneği, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 10/2, 152-176.
- Jung, S. M., & Vijverberg, C. C. (2019). Financial Development and Income Inequality in China-A Spatial Data Analysis, *North American Journal of Economics and Finance*, Vol 48, 295-320.
- Kartal, M. T. (2018). Bankaların Finans Sektöründeki Önemi, *Finansal İktisat*, 2018/8, 5-27.
- Law, S. H., & Tan, H. B. (2009). The Role of Financial Development on Income Inequality in Malaysia, *Journal of Economic Development*, 34(2), 153-168.
- Mankiw, N. Gregory & Taylor, Mark P. (2014). *Economics*, 3rd Edition, United Kingdom: Cengage Learning.
- Mohamad, N. M., Masron, T. A., Wijayanti, R., & Jamil, M. M. (2020). Islamic Banking and Income Inequality: The Role of Corporate Social Responsibility, *Jurnal Ekonomi Malaysia*, 54(2), 77-90.
- Naceur, S. B., & Zhang, R (2016). Financial Development, Inequality and Poverty: Some International Evidence, *IMF Working Paper*, WP/16/32, 1-28.
- Seven, U., & Coskun, Y. (2016). Does Financial Development Reduce Income Inequality and Poverty? Evidence from Emerging Countries, *Emerging Markets Review*, Vol. 26, 34-63.
- Solt, Frederick. “The Standardized World Income Inequality Database (SWIID), Versions 8-9”, <https://dataverse.harvard.edu>, (20/06/2024).
- Şen, S., & Tütüncü, A. (2021). “İslami Bankacılığın Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkisi”, *Ulusal, Uluslararası ve Küresel Ölçekte Finans Uygulamaları*, 1. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, 155-174.
- Takan, M. & Boyacıoğlu Acar, M. (2015). *Bankacılık: Teori, Uygulama ve Yöntem*, 7. Basım, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Thomson Reuters Eikon, *Macro Explorer*, <https://eikon.thomsonreuters.com>, (17/10/2023).
- Tüik, *Gelir Dağılımı İstatistikleri-2023*, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-Dagilimi-Istatistikleri-2023-53711>, (24/05/2024).
- Ünal, T. (1996). *Finans Kesiminin Reel Sektöre Kaynak Yaratma Kapasitesi-Türkiye Örneği*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 1996-31.
- Yetiz, F. (2016). Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 107-117.